

Τα ανθρώπινα δικαιώματα και καθήκοντα

[Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα](#)

[Μητροπολίτης Μάνης Χρυσόστομος](#)

Εορτάζεται, ως είθισται να λέγεται, η Παγκόσμια Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου κάθε έτους. Και ορθώς. Ως είναι γνωστόν μετά την λήξη του φοβερού Β' Παγκοσμίου Πολέμου ήλθε η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Global of Declaration of Human Rights) από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948 και η επίσημη θέσπιση της ημέρας αυτής πραγματοποιήθηκε στις 4 Δεκεμβρίου του 1950 από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ.

Είχαν βέβαια προηγηθεί ο Μέγας Χάρτης των Ελευθεριών του Ιωάννη του Ακτήμονα το 1215 και στη συνέχεια τα κείμενα των Petition of Rights (1628) και Bill of Rights (1689). Ακόμη η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής του 1776 και η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη του 1789 κατά την Γαλλική Επανάσταση. Έχουμε ακόμη και την Ευρωπαϊκή Συμφωνία για την διαφύλαξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών ελευθεριών (1950) την γνωστή και ως Ευρωπαϊκή Σύμβαση της

Ρώμης που τέθηκε σε ισχύ στις 3-9-1953.

Η θέσπιση της ημέρας αυτής τυγχάνει για τον πολιτισμό εξαιρετικά σπουδαίο γεγονός και για τον κάθε άνθρωπο ανεξαρτήτου φυλής, φύλου, εθνότητας, θρησκείας, χρώματος, ηλικίας, γλώσσας, μορφώσεως, εργασίας και λοιπών χαρακτηρισμών και ιδιοτήτων. Είναι ένα παγκόσμιο γεγονός αφού τα ανθρώπινα δικαιώματα ανήκουν σ' όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως.

Ωστόσο, παρ' ότι τα ατομικά και κοινωνικά ανθρώπινα δικαιώματα θεωρούνται ως δεδομένα και αυτονόητα για την επίσημη καθιέρωσή τους προηγήθησαν, ως είναι γνωστόν, επίπονοι και μακροί αγώνες στους λαούς και τα κράτη.

*

Ποία όμως είναι αυτά τα δικαιώματα;

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ αναφέρει τριάντα (30) δικαιώματα, εξόχως σημαντικά, τα οποία περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τις λεγόμενες προσωπικές ελευθερίες, το δικαίωμα στη ζωή, την ισότητα έναντι του νόμου, την ελευθερία έκφρασης του λόγου και της θρησκείας, το δικαίωμα της ιθαγένειας, της κοινωνικής προστασίας, της εργασίας, της εκπαίδευσης, της υγείας, της ιδιοκτησίας και πρωταρχικά κατά την Διακήρυξη

«όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα» (άρθρο 1).

Βέβαια η κλασική διάκριση των ατομικών δικαιωμάτων διατυπώθηκε από τον G. Jellinek (1911) και αποτελείται από τρεις κατηγορίες που αναφέρονται στην αποθετική, ως π.χ. η απαγόρευση επεμβάσεως (βάσανος, διακήρυξη ελευθερίας), την θετική ως π.χ. δικαίωμα παιδείας, εργασίας και την ενεργό κατάσταση του ατόμου ως π.χ. εκλογικό δικαίωμα και έχουν την αντιστοιχία τους στις ατομικές ελευθερίες, τις αξιώσεις παροχών ενός συντεταγμένου κράτους και τα πολιτικά δικαιώματα. Ασφαλώς και οι τρεις ως άνω κατηγορίες έχουν μία αλληλεξάρτηση και τούτο είναι εξαιρετικά σπουδαίο για την όλη δυναμική και λειτουργία των δικαιωμάτων.

Ωστόσο, αυτό το οποίο επισημαίνουμε και θα πρέπει να γνωρίζουμε, είναι ότι στην έμπνευση και εδραίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των ατομικών και κοινωνικών, συνέβαλε τα μέγιστα το Ευαγγέλιο του Χριστού, η χριστιανική διδασκαλία, ως την ανέπτυξε και ο μέγας Απόστολος των Εθνών Παύλος. Αναφέρουμε μερικά μόνον χαρακτηριστικά σημεία. Ο Χριστιανισμός διακήρυξε την πνευματική και σωματική ελευθερία και κήρυξε την ισότητα των ανθρώπων. Έδωσε δύναμη στην αξία της ανθρώπινης ζωής. Εξύψωσε την γυναίκα, προστάτευσε το παιδί, κατήργησε την βρεφοκτονία, σεβάστηκε τον ξένο. Το φιλόανθρωπο πνεύμα του Ιερού Ευαγγελίου έγινε το βασικό στοιχείο μιάς αληθινής πολιτισμένης κοινωνίας, αυτό που σήμερα αποκαλείται ανθρωπιστική βοήθεια. Αλλά η χριστιανική πνοή ενίσχυσε ακόμη και τα γράμματα, την επιστήμη, τις καλές τέχνες, την εν γένει παιδεία του ανθρώπου.

Δηλαδή, με άλλα λόγια, το φως του Ευαγγελίου φώτισε τα ανθρώπινα δικαιώματα, η κοινωνιολογία του Ευαγγελίου εξύψωσε τον πολιτισμό των ανθρώπων και η χριστιανική διδασκαλία έδωσε έμπνευση στους λαούς. Μάλιστα, όπου κι αν πήγε το Φως του Ευαγγελίου εξημερώθησαν λαοί, μορφώθηκαν, καλλιέργησαν τον εσωτερικό τους κόσμο, δημιούργησαν την ανωτερότητα του ανθρωπίνου όντος μέσα στη κτίση. Και αυτό γιατί η χριστιανική θεώρηση για τον άνθρωπο είναι πιο πλούσια και βαθειά από εκείνη που μπορεί να έχει ο άνθρωπος για τον εαυτό του με μόνη την δική του λογική. Ήδη τον πρώτο αιώνα, ο ουρανοβάμων Παύλος είχε διακηρύξει: «Ουκ ένι Ιουδαίος, ουδέ Έλλην, ουκ ένι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ένι άρσεν και θήλυ· πάντες γαρ υμείς εις εστε εν Χριστώ Ιησού (Γαλ. 3, 28) και το πνευματικό αξίωμα του Ευαγγελίου «αγαπάτε αλλήλους», αποτελεί την πεμπτουσία του Χριστιανισμού.

Τόσο η όλη Αγία Γραφή, ως Θεία Αποκάλυψη, όσο και το «Φυσικό Δίκαιο» τυγχάνουν δεδομένα του σχεδίου της Πρόνοιας του Θεού για την σωτηρία του

ανθρώπου. Επακριβώς τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι αυθαίρετα και ανεξάρτητα από τον όλο άνθρωπο, την υπόστασή του, την πνευματική και ηθική δομή του. Κατά συνέπεια, όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ρίζα ηθικών αρχών και αξιών. Η κορύφωση συνίσταται στο ότι η χριστιανική ανθρωπολογία βλέπει τον άνθρωπο ως μία «αξία θεόπλαστη», ως «κατ' εικόνα Θεού», θείο δημιούργημα με προορισμό την θέωση. Ωραιότατα το διατυπώνει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής «εις τούτο ημάς πεποίηκεν ο Θεός, ίνα γενώμεθα θείας κοινωνοί φύσεως και της αυτού αιδιότητος μέτοχοι και φανώμεν αυτώ όμοιοι κατά την εκ χάριτος θέωσιν» (P.G. 90, 1193). Έτσι καταγράφουμε ότι η χριστιανική διδασκαλία είναι η πηγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αυτό πρέπει να αναφέρεται και να μην αποσιωπάται.

Αλλά ζούμε συνάμα και διαπιστώνουμε ακόμη ότι και σήμερα υπάρχουν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε πολλές χώρες. Άλλοι άνθρωποι εξακολουθούν να ζούν σε καθεστώς δουλείας, φτώχειας, πείνας, αναλφαβητισμού, υπάρχουν χώρες όπου μικρά παιδιά εργάζονται κάτω από σκληρές συνθήκες, αλλού πωλούνται και αλλού χρησιμοποιούνται στη πορνεία. Σ' άλλες χώρες άνθρωποι καταπιέζονται, εκβιάζονται, φυλακίζονται, βασανίζονται ή θανατώνονται για διάφορους λόγους και εντελώς ενδεικτική είναι η απαρίθμηση αυτή περιπτώσεων της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εξακολουθούν δε να υπάρχουν αυτές οι παραβιάσεις, παρ' ότι έχουν γίνει τόσες και τόσες διακηρύξεις υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο.

*

Αλλά γεννάται το ερώτημα. Ο άνθρωπος έχει μόνον δικαιώματα; Οι υποχρεώσεις έχουν εξαφανιστεί; Καθήκοντα δεν υπάρχουν; Είθισται, ωστόσο, να λησμονούμε, ότι όπου υπάρχουν δικαιώματα, εκεί υπάρχουν και υποχρεώσεις. Επί παραδείγματι, όπου γίνεται λόγος για δικαιώματα των εργαζομένων, εκεί προϋποθέτουμε αντίστοιχα καθήκοντα των εργοδοτών ή όταν έχουν δικαιώματα τα παιδιά έχουν και υποχρεώσεις, όπως και οι γονείς τους. Άλλως ισχύει το του Κολομβιανού συγγραφέα ότι «έχει γίνει συνήθεια να διακηρύσσουμε τα δικαιώματά μας με απώτερο σκοπό να αμελήσουμε τα καθήκοντά μας». Εμείς, λοιπόν, μιλάμε για δικαιώματα και για καθήκοντα, ως αλληλένδετα στοιχεία του όλου ανθρώπου.

Εν προκειμένω, είναι χαρακτηριστικό ότι το Σύνταγμα δεν περιέχει κάποιο κεφάλαιο για θεμελιώδεις υποχρεώσεις ή καθήκοντα αλλά αναφέρεται απλώς σε διάφορες διατάξεις σε υποχρεώσεις των πολιτών του κράτους. Η πλέον έκδηλη υποχρέωση σε γενικές γραμμές είναι εκείνη του άρθρου 120 παρ. 2, όπου ορίζει ότι: «Ο σεβασμός στο Σύνταγμα και τους νόμους που συμφωνούν με αυτό και η αφοσίωση στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση

όλων των Ελλήνων». Αλλά και η παράγραφος 4 του ιδίου ως άνω άρθρου όταν αναφέρει ότι: «Η τήρηση του Συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων, που δικαιούνται και υποχρεούνται να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει με τη βία» καθιερώνει την έννοια και την σημασία της υποχρέωσης. Από τις διατάξεις αυτές απορρέουν οι υποχρεώσεις: οι φορολογικές, στρατιωτικές ή της σχολικής εκπαίδευσης κα.

Ειδικότερα, για τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις υπάρχει η εξειδικευμένη δεοντολογία δηλαδή το δέον για το κάθε ένα λειτούργημα π.χ. υπάρχει η ιατρική δεοντολογία, η νομική, η υπαλληλική, η στρατιωτική, η εκπαιδευτική κ.ο.κ..

Δεοντολογία σημαίνει το σύνολο των κανόνων εκείνων που ρυθμίζουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ενεργεί κάποιος, τι να λέγει και τι να πράττει κατά την άσκηση ενός λειτουργήματος, μιάς υπηρεσίας ή μιάς δραστηριότητας. Βέβαια υπάρχει και ένας άμεσος σύνδεσμος μεταξύ δεοντολογίας και ηθικής. Η δεοντολογία είναι δίδυμη αδελφή της ηθικής. Ο συνδυασμός των αξιωμάτων αυτών συνιστά το άριστον του καθήκοντος. Αξίζει ν' αναφέρουμε ενδεικτικά από τις υπάρχουσες δεοντολογίες δύο σπουδαιότατες, εκείνες, του δικαστικού και ιατρικού λειτουργήματος.

α) Για τους δικαστές και εισαγγελείς: Οι αρχές της δεοντολογίας των δικαστικών λειτουργιών υιοθετήθηκαν το 2002 σε συνδιάσκεψη της Χάγης και είναι οι κάτωθι έξι: 1. ανεξαρτησία 2. αμεροληψία 3. ακεραιότητα 4. ευπρέπεια 5. ισότητα και 6. ικανότητα και επιμέλεια. Το δε έτος 2006, το Κοινωνικό και Οικονομικό Συμβούλιο του ΟΗΕ κάλεσε τα κράτη - μέλη του να υιοθετήσουν τις παραπάνω αρχές θεσπίζοντας περαιτέρω τους κανόνες δικαστικής δεοντολογίας (Αποκαλούνται αρχές της Bangalore). Ειδικότερα για τα ελληνικά δεδομένα με την 3/2022 απόφαση της Διοικητικής Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας εγκρίθηκε και ο Χάρτης Δεοντολογίας των Δικαστικών Λειτουργιών του ΣτΕ, ο οποίος περιλαμβάνει οκτώ αρχές, ήτοι 1. ανεξαρτησία 2. αμεροληψία 3. ακεραιότητα 4. ευπρέπεια 5. απαγόρευση διακρίσεως 6. επαγγελματική ικανότητα και επιμέλεια 7. αυτοσυγκράτηση και 8. διαφάνεια. Τις ίδιες αρχές περιλαμβάνει και ο Χάρτης Δεοντολογίας των Δικαστικών και Εισαγγελικών Λειτουργιών της Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης, ο οποίος εγκρίθηκε από την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

β) Για τους ιατρούς: Είναι γνωστό, ότι ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας έχει ενσωματωθεί στο Ν.3418/2005 και κυρίως σπουδαιότατα τυγχάνουν τα άρθρα 8 και 9 όπου αναφέρονται οι υποχρεώσεις του ιατρού προς τον ασθενή, το άρθρο 13 για το ιατρικό απόρρητο, ως και οι υποχρεώσεις του σε ειδικά θέματα τα οποία αναφέρονται στα άρθρα 29, 30, 31, 32, 33 και 34, ήτοι ιατρικές αποφάσεις για το τέλος της ζωής, ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή,

μεταμοσχεύσεις κα. Συναφής είναι και ο γνωστός - περίφημος Όρκος του Ιπποκράτη (4ος αι. π.Χ.).

Εν κατακλείδι, δικαιώματα και καθήκοντα πρέπει να έχουν μία συνάφεια και σ' αυτή καταγράφεται η πληρότητα του ανθρώπου. Άλλως, ο άνθρωπος καθίσταται μονοδιάστατος και έτσι δεν βρίσκει το είναι του, δεν ωριμάζει και δεν ολοκληρώνεται ως προσωπικότητα. Κατ' ακολουθίαν, καθίσταται πρόβλημα ο εαυτός του και οι άλλοι γύρω του. Και αυτό είναι αφόρητο. Γι' αυτό η ορθή γραμμή θητεύει στη συμπόρευση δικαιωμάτων αλλά και καθηκόντων.

www.im-manis.gr

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN